

Prof. dr Heliodor Święcicki (1854-1923)

Rektor Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1919-1923

Urodził się 3 lipca 1854 roku w Śremie.

W latach 1873-1877 studiował na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Wrocławskiego. Od października 1875 do marca 1876 roku odbywał obowiązkową służbę wojskową w kompanii sanitarnej garnizonu wrocławskiego. 1 sierpnia 1877 roku uzyskał stopień doktora i dyplom absolwenta medycyny i chirurgii na podstawie rozprawy pt. „Historyczno-krytyczne oświetlenie pielęgnacji dzieci przez Greków”.

Od października 1877 do stycznia 1878 pracował w Instytucie Fizjologii Uniwersytetu Wrocławskiego. Po odbyciu obowiązkowych praktyk, 20 czerwca 1878 roku, złożył w Dreźnie krajowy egzamin lekarski z wynikiem celującym.

Od listopada 1878 do kwietnia 1879 pracował jako asystent w klinice ginekologiczno-położniczej uniwersytetu w Berlinie. 3 kwietnia 1879 roku rozpoczął pracę jako asystent w Zakładzie Położniczym św. Elżbiety w Poznaniu, gdzie zorganizował pierwszą w Wielkopolsce przychodnię ginekologiczną. Od 1881 roku pracował w Szpitalu Dziecięcym św. Józefa w Poznaniu.

W latach 1882-1884 wyjeżdżał do Lipska, Drezna, Berlina, Jeny i Erlangen w celu rozwijania umiejętności z zakresu położnictwa i ginekologii. W 1885 roku powrócił na stałe do Poznania. Był pierwszym w Wielkopolsce lekarzem zajmującym się tylko położnictwem i ginekologią. Rok później otworzył prywatną klinikę położniczą, w 1887 roku przeniesioną do Pałacu Działyńskich, w którym mieszkał wraz z rodziną. W swoim domu organizował co dwa tygodnie spotkania elity poznańskiej inteligencji i wieczory dyskusyjne – słynne „czwartki literackie” w Pałacu. W niedługim czasie powiększył swoją klinikę o całe drugie piętro sąsiedniej kamienicy.

W 1899 roku objął stanowisko miejskiego radcy sanitarnego.

W 1913 roku władze pruskie przyznały mu tytuł profesora.

Był członkiem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (od 1879). Pełnił m. in. funkcję bibliotekarza, sekretarza Wydziału Przyrodniczego i sekretarza Wydziału Lekarskiego. W latach 1889-1891 był wiceprzewodniczącym Wydziału Przyrodniczego PTPN. W latach 1896-1904 pełnił funkcję przewodniczącego Wydziału Lekarskiego. W latach 1904-1915 był wiceprezesem Towarzystwa, a 21 czerwca 1915 został wybrany na jego prezesa. W latach 1896-1897 i 1899-1906 redagował „Nowiny Lekarskie”, miesięcznik Wydziału Lekarskiego PTPN.

To właśnie w PTPN narodziła się idea utworzenia w Poznaniu szkoły wyższej. Członkowie Towarzystwa powołali w listopadzie 1918 roku Komisję Organizacyjną Uniwersytetu Poznańskiego (zwaną Komisją Uniwersytecką), której, jako prezes PTPN, prof. Świącicki przewodził. Jej pierwsze posiedzenie odbyło się od razu po dotarciu do Poznania informacji o zakończeniu działań wojennych po południu 11 listopada 1918 roku.

5 kwietnia 1919 roku Komisja Uniwersytecka nadała mu tytuł profesora zwyczajnego Wszechnicy Piastowskiej (od wiosny 1920 Uniwersytetu Poznańskiego). Tego samego dnia został wybrany na pierwszego rektora. Funkcję tę pełnił w roku 1919 oraz przez cztery kolejne roczne kadencje, w latach 1919-1923. Został ponownie wybrany na kadencję 1923-1924, którą przerwała jego śmierć w październiku 1923 roku.

Wraz z prof. Adamem Wrzosem zabiegał o zorganizowanie na UP nowoczesnego i dobrze wyposażonego Wydziału Lekarskiego. 20 lipca 1920 podjęto uchwałę o jego utworzeniu. Pierwszym dziekanem nowo powstałego wydziału został prof. A. Wrzosek.

W 1923 roku prof. Świącicki otworzył na Uniwersytecie Poznańskim pierwsze w Polsce Studium Wychowania Fizycznego.

Podczas pełnienia funkcji rektora zabiegał o pozyskanie dla uczelni pracowników nauki, organizował siedziby dla poszczególnych wydziałów, starał się o budowę nowych gmachów uniwersyteckich. Dzięki jego zabiegom miasto przekazało budynki na pierwsze domy studenckie oraz grunt w Ludwikowie przeznaczony na lotnisko i uzdrowisko. Udało mu się również zorganizować fundusz stypendialny dla studentów.

23 sierpnia 1923 roku podpisał akt założycielski Fundacji „Nauka i Praca”, której przekazał cały swój majątek. Fundacja miała wspierać materialnie studentów i pracowników nauki oraz wydawanie publikacji naukowych.

Prof. H. Świącicki opublikował ponad 200 prac naukowych z zakresu etiologii i leczenia chorób ginekologicznych, anatomii i patologii ogólnej. Jako pierwszy polski ginekolog stosował chemioterapię w leczeniu chorób kobiecych. Skonstruował przenośny aparat do wziewnego znieczulania za pomocą mieszaniny sprężonego podtlenku azotu i tlenu oraz fizjologiczne kleszcze porodowe umożliwiające przeprowadzenie główki płodu zgodnie z osią miednicy rodzącej. Jako jeden z pierwszych lekarzy na świecie prowadził badania histopatologiczne płodów obumarłych. Był jednym z pionierów wprowadzenia do położnictwa europejskiego antyseptyków – od 1889 roku stosował w tym celu preparat będący połączeniem jodu z tymolem.

Był członkiem Towarzystwa Oświaty Ludowej, Towarzystwa św. Wincentego à Paulo, członkiem honorowym towarzystw lekarskich w Krakowie, Lublinie, Łodzi i Warszawie, członkiem Towarzystwa Lekarzy i Przyrodników Polskich w Petersburgu, Towarzystwa Społeczno-Higienicznego w Poznaniu, członkiem korespondentem Towarzystwa Lekarskiego w Pradze. Był twórcą i członkiem Towarzystwa Pomocy Koleżeńskiej powołanego w celu wspomagania wdów i sierot po lekarzach.

Doktor honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego (1900). Odznaczony orderem Legii Honorowej (1 sierpnia 1922), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1921) oraz Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1923, pośmiertnie).

Zmarł 12 października 1923 roku w Poznaniu. Pochowano go na cmentarzu przy ul. Bukowskiej (teren dzisiejszych Międzynarodowych Targów Poznańskich). W listopadzie 1946 roku jego szczątki zostały przeniesione do Krypty Zasłużonych Wielkopolan w kościele św. Wojciecha w Poznaniu.

Na podstawie: *Heliodor Świącicki w 90. rocznicę powstania Uniwersytetu Poznańskiego*, red. Michał Musielak, Poznań 2009; Anna Marciniak, Roman Meissner, *Heliodor Świącicki*, w: *Poczet rektorów Almae Matris Posnaniensis*, red. Tomasz Schramm, Poznań 2016; Ryszard Marciniak, *Wydział Lekarski Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (Zarys dziejów)*, „Kronika Miasta Poznania”, 2001, z. 1